

KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

ANDRONÓW P. P.: **Osnovy sielskochozjajstwiennowo proizwoǔstwa** (Podstawy produkcji rolnej). Moskwa 1960, Izd. „Sowietskaja Rossija”, s. 400.

Podręcznik przeznaczony dla kadr propagujących i popularyzujących wiedzę rolniczą oraz dla praktyków-rolników, zapoznaje czytelnika z podstawowymi problemami rolnictwa radzieckiego. Zawiera on omówienie znaczenia rolnictwa w ZSRR i form socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych, podstaw produkcji roślinnej i zwierzęcej, mechanizacji oraz ekonomiki rolnej. Uwzględnia zwłaszcza problem specjalizacji kołchozów i sowchozów (właściwych proporcji w produkcji rolnej, podniesienia wydajności oraz obniżenia nakładów), planowania, dochodowości i opłaty za pracę.

ARIEFJEW T. I., ELAGIN M. N.: **Ekonomika swiekłosiejuszczich kołchozow** (Ekonomika kołchozów uprawiających buraki cukrowe). Moskwa 1960, Sielchozgif, s. 173.

Opracowanie jest przeznaczone dla przewodniczących kołchozów i aparatu agromicznego. Autorzy posługują się bogatym materiałem faktycznym i udzielają wielu praktycznych rad dotyczących ekonomiki, organizacji i techniki, znaczenia oraz dochodowości uprawy buraków cukrowych w różnych rejonach kraju. Szczególna uwaga została zwrócona na przyrodniczo-ekonomiczne warunki i specjalizację w uprawie buraków cukrowych kołchozów Ukrainy oraz na wyhodowanie wysokoplennych odmian o dużej cukrowości.

BORODIN A. W.: **Siemiletnij plan razwitija sistiemy chleboproduktow 1959—1965** (Siedmioletni plan rozwoju systemu skupu i zaopatrzenia w produkty zbożowe 1959—1965). Moskwa 1959, Chleboizdat, s. 110.

W publikacji podano podstawowe kierunki 7-letniego planu rozwoju przemysłu młynarskiego, kaszarni, przemysłu paszowego oraz gospodarki w zakresie elewatorów i magazynów zbożowych podległych Państwowemu Komitetowi Rady Ministrów ZSRR dla zapewnienia produktów zbożowych. Broszurę przeznaczono dla szerokich kręgów pracowników: punktów skupu, elewatorów, młynów, kaszarni, wytwórni pasz, zakładów sortowania, kwalifikacji nasion itd. Praca jest zalecona również do użytku wyższych i średnich szkół rolniczych oraz kursów prowadzonych przez wymieniony wyżej Komitet.

BOWRING J. R., SONTWORST H. M., WAUGH Fr. V.: **Marketing policies for agriculture** (Organizacja rynku w zakresie artykułów rolnych). Englewood Cliffs N. Y. 1960, Prentice Hall, s. 276.

Książka jest przeznaczona dla farmerów, odbiorców produktów rolnych, handlowców i polityków. Zadaniem jej jest dokonanie przeglądu głównych problemów, które muszą być rozwiązywane przez farmerów, czynniki oficjalne i innych zainteresowanych rynkiem rolnym oraz dostarczenie dla nich teoretycznego uzasadnienia. Autorzy wskazują przesłanki niezbędne dla podejmowania decyzji odpowiadających interesom farmerów i odbiorców (konsumentów), szczególnie zaś nacisk kładą na praktyczne zastosowanie nauki ekonomii dla organizacji rynku rolnego, dystrybucji produktów w czasie oraz pod względem miejsca i stopnia przerobu.

Etude sur la situation économique de l'Europe en 1960 (Sytuacja ekonomiczna Europy w 1960 r). Genève 1961, Nations Unies, s. 425.

Kolejny XIV rocznik opracowany przez Sekretariat Komisji Ekonomicznej ONZ dla Europy (Raport za rok 1958 został zrecenzowany w nrze 6/1959 r. Zagadnień Ekonomiki Rolnej). Zawiera on — tak samo jak poprzednie roczniki — przegląd sytuacji ekonomicznej Europy za rok 1960 i zarysowujących się w tym okresie tendencji rozwojowych. Szczególnie interesujące dla czytelników naszego pisma są rozdziały dotyczące zagadnień rolniczych: III — zawierający analizę niektórych problemów rozwoju rolnictwa Europy Zachodniej (między innymi struktury gospodarstw, produkcji rolnej, cen artykułów rolniczych, handlu i spożycia) na przestrzeni ostatnich 15 lat; IV — poświęcony wzrostowi produkcji rolnej i jej efektywności w Europie Wschodniej i w ZSRR w okresie powojennym (szczególnie po roku 1953) oraz rozdział VI, dotyczący Albanii i Bułgarii. Jeśli idzie o Albanie — podano ocenę jej położenia ekonomicznego przed II wojną światową, rozwój od 1950 roku i perspektywy gospodarcze w związku z wieloletnim planowaniem. Materiały dotyczące Bułgarii uwzględniają jej położenie gospodarcze do końca II wojny światowej i w latach powojennych oraz rozwój przemysłu, rolnictwa, handlu, inwestycji i spożycia w tym okresie.

GIANNESI E.: **Le aziende di produzione originaria. Vol. I: Aziende agricole** (Przedsiębiorstwa produkcji podstawowej. T. I: Przedsiębiorstwa rolne). Pisa 1960, Colombo Cursi Ed., s. 838, Collana di Studi Economico-Aziendali.

Obszerna monografia mająca na celu przedstawienie całokształtu zagadnień przedsiębiorstwa rolnego z punktu widzenia polityczno-gospodarczego, dająca wskazówki praktyczne oraz stawiająca problem: czemu należy przypisać trwający obecnie kryzys ekonomiczny rolnictwa? Poza opiniami, wskazującymi takie przyczyny kryzysu ekonomicznego rolnictwa, jak np. brak dostatecznej specjalizacji i mechanizacji, operatywności, kapitału, rozdrobnienie własności, nieodpowiedni układ stosunków między pracodawcą i pracownikiem — autor widzi również konieczność sprecyzowania charakteru i zadań gospodarstwa rolnego. Rozważaniom na ten temat poświęcono obszerny wstęp i I część pracy, zawierającą między innymi opis ekonomicznej struktury gospodarstw rolnych oraz ich klasyfikację według kierunków produkcji, przeważających powierzchni pod poszczególnymi roślinami uprawianymi, zamierzonej specjalizacji itd. Dalsze części pracy traktują w sposób wyczerpujący o podstawowych czynnikach kierowania i prowadzenia gospodarstwa rolnego (między innymi z punktu widzenia jego opłacalności) oraz rachunkowości, z szerokim uwzględnieniem planowania i bilansów. Do pracy dołączono obszerną bibliografię zagadnienia.

GURWICZ R. P.: **Sielskoje choziajstwo Indii i położenie krestjanstwa** (Rolnictwo Indii i położenie chłopstwa). Moskwa 1960, Izd. Wostocznoj Litier., s. 216.

Opracowanie wykonane w Instytucie Narodów Azji Akademii Nauk ZSRR wprowadza czytelnika w zagadnienia gospodarcze i społeczne rolnictwa hinduskiego, a w szczególności wycisku chłopstwa od czasów kolonialnych do chwili obecnej. Po krótkiej charakterystyce historycznej autorka omawia sytuację rolnictwa hinduskiego, jego produkcję i rozwój form towarowych oraz reformy rolne przedsięwzięte przez państwo od chwili odzyskania niepodległości, a zmierzające do polepszenia sytuacji chłopstwa.

HAYTHORNE G. V.: **Labor in Canadian Agriculture** (Praca w rolnictwie kanadyjskim). Cambridge, Massachusetts 1960, Harvard University Press, s. 122.

Jedno z opracowań serii studiów Uniwersytetu Harvardzkiego. Punktem wyjściowym rozważań jest założenie, że produkcja rolna powinna wzrosnąć do 1975 roku o 40% w stosunku do przeciętnej z lat 1945—1949. Ponieważ ma to być osiągnięte przede wszystkim przez wzrost mechanizacji rolnictwa, przeto musi odpowiednio zmniejszyć się zatrudnienie, co wpływa na dotychczasową rolę siły roboczej. Rozważania zostały oparte w części na analizie struktury siły żywej i mechanicznej oraz analizie porównawczej znaczenia pracy w rolnictwie w całości gospodarki narodowej, ze szczególnym uwzględnieniem przemysłu.

W analizie zobrazowano pozycję rolnictwa w gospodarce narodowej, zastosowanie siły roboczej, czynniki wpływające na pracę w produkcji rolnej, rynek pracy i rozmieszczenie siły roboczej oraz inne czynniki produkcji w rolnictwie.

KNJAŻEWSKIJ W. S.: **Statistika ispolzowanija trudowych resursov i proizwodi-telnosti truda w sielskom chozajstwie** (Statystyka wykorzystania zasobów siły robo-czej i wydajności pracy w rolnictwie). Moskwa 1960, Gosstatizdat, s. 96.

Publikacja przygotowana w Katedrze Statystyki Rostowskiego Finansowo-Eko-nomicznego Instytutu dla potrzeb młodzieży studiującej oraz pracowników kołchozów, sowchozów, rejonowych inspekcji i okręgowych zarządów rolnictwa. W pracy wyłożono przystępnie zagadnienia teorii i praktyki obliczania wskaźników zatrudnienia i wydajności, metod rejestracji i obliczania podstawowych wskaźni-ków, z uwzględnieniem nowych warunków pracy w kołchozach.

Kółka rolnicze 1957—1960, Warszawa 1961, Zakł. Wydawnictw CRS, s. 140.

Centralny Związek Kółek Rolniczych (Dział Organizacyjno-Ekonomiczny) wydał opracowanie, ilustrujące dynamikę rozwoju kółek rolniczych w Polsce powojennej, szczególnie zaś w latach 1957—1960. Materiał, ujęty w zasadzie tabelarycznie, uzy-skany z danych Ministerstwa Przemysłu Spożywczego i Skupu, Banku Rolnego, sprawozdawczości CZKR, agronomów rejonowych Powiatowych Związków Kółek Rolniczych, dotyczy: stanu organizacyjnego Kółek w latach 1957—1960, Funduszu Rozwoju Rolnictwa (w latach 1957—1960), stanu maszyn i narzędzi rolniczych (w la-tach 1959—1960), działalności gospodarczo-kulturalnej (w latach 1958—1960) oraz niektórych wyników finansowych w roku 1960. Powiązana z działem tabelarycznym część opisowa zawiera ponadto zagadnienia metodologiczne, analizę warunków po-wstawiania kółek oraz ich rozwoju organizacyjnego i sprawy zagospodarowania gruntów Państwowego Funduszu Ziemi.

KRUSZE N.: **Środki trwałe a wielkość produkcji w gospodarstwach ogrodnichych**. Warszawa 1961, PWRiL, s. 198.

Autorka zajmuje się problemem poznania zależności występujących pomiędzy wartością trwałych środków produkcji, a wartością rocznego produktu globalnego w różnych typach gospodarstw ogrodnichych i ogrodniczo-rolniczych. Szczególny nacisk kładzie przy tym na: związek między wartością środków trwałych w prze-liczeniu na 1 ha użytków rolnych a produktywnością ziemi; związek między war-tością środków trwałych przypadającą na jednego człowieka a wartością uzyski-wanego przezeń produktu globalnego, wreszcie na wielkość produktu globalnego przypadającego na 1 zł posiadanych środków trwałych. Badania zostały oparte na 240 gospodarstwach indywidualnych i 15 gospodarstwach państwowych, przy czym uwzględniono wpływ społecznego charakteru badanych gospodarstw, wielkości powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych, ich położenia i kierunku produkcji ogrodniczej, rozmiaru i intensywności gospodarki ogrodni-czej — na wyposażenie w środki trwałe i na powiązania między tym wyposażeniem a różnymi kategoriami produktywności. W pracy ograniczono się do badań produk-cyjnej — nie zaś ekonomicznej — efektywności istniejących środków trwałych, co daje pewne podstawy teoretyczne dla polityki inwestycyjnej, nie daje natomiast możliwości podejmowania pełnych decyzji w tym zakresie. Załączona obszerna bi-bliografia zestawia 271 pozycji (książki i artykuły polskie i zagraniczne).

MANUKOWSKIJ N. F.: **Kompleksnaja mechanizacija w kołchozie** (Kompleksowa mechanizacja w kołchozie). Moskwa 1960, Sielchozgif, s. 72.

Autor, bohater pracy socjalistycznej, mechanizator kołchozu im Kirowa (okręg Woroneż) zainicjował i zorganizował brygadę kompleksowej mechanizacji prac po-łowych i hodowlanych w zakresie uprawy i sprzętu kukurydzy. Broszura zawiera podstawowe wiadomości na ten temat z tym, że szczególnie wiele miejsca poświęcono karcie technologicznej, którą się w tym kołchozie posługiwano. Jej opis i stosowanie zajmuje gros miejsca, włączając w to reproduktowane wzory. Zastosowanie techno-logii opracowanej na zasadach „karty”, pozwala osiągnąć stały wzrost wydajności pracy i obniżkę kosztów własnych produkcji rolnej.

Mechanization in agriculture. Edited by J. L. Meij (Mechanizacja rolnictwa). Amsterdam 1960, North-Holland Publishing Com., s. 379.

W serii „Studies in Industrial Economics” jako tom II ukazała się publikacja wydana przez dra L. J. Meija, na którą składają się rozdziały opracowane przez międzynarodowy zespół specjalistów z poszczególnych dziedzin technologicznych rolnictwa. Publikację tę wywołała potrzeba przeanalizowania problemów technicz-nych i finansowych związanych ze wzrastającymi nakładami na mechanizację go-

spodarstw. Treść zawiera przegląd historyczny wpływu warunków ekonomicznych na rozwój narzędzi i maszyn rolniczych, dane o mechanizacji w Europie i Stanach Zjednoczonych, mechanizacji i zarządzaniu dużych i małych gospodarstw, problemy pracy, finansów, wreszcie organizacji mechanizacji i organizacji rynku oraz porównanie mechanizacji przemysłu i rolnictwa.

Publikacja przeznaczona jest dla farmerów, studentów oraz specjalistów w tej dziedzinie rolnictwa.

MEHNERT M.: **Ergebnisse einer Untersuchung von Selbstkostenrechnungen in 88 volkseigenen Gütern** (Wyniki badania kosztów własnych w 88 gospodarstwach państwowych). Berlin 1961, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 91.

Praca wydana przez Sekcję Propagandy Rolnej Ministerstwa Rolnictwa NRD, jako przyczynek służący wymianie doświadczeń w walce o obniżenie kosztów produkcji rolnej. Punktem wyjściowym badań jest próba ustalenia społecznie niezbędnego nakładu pracy, po czym następuje analiza struktury i tendencji rozwojowych kosztów własnych i dochodów netto oraz ich ekonomicznych i przyrodniczych czynników składowych w ogóle, jak też w podziale na główne gałęzie produkcyjne: uprawę zbóż ozimych, ziemniaków, buraków cukrowych, hodowlę bydła mlecznego i tucz trzody chlewnej. W załączniku podano zestawienie tabelaryczne nakładów, produkcji brutto i kosztów własnych nie omówionych w tekście gałęzi produkcji: hodowli trzody zarodowej i młodej oraz uprawy zbóż jarych.

MICHNA W.: **Bilans siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych w latach 1957 i 1960**. Warszawa 1961, PWRiL, s. 83.

Autor podejmuje ambitną próbę obliczenia nadwyżek i niedoborów zawodowo czynnej ludności rolniczej, przez co rozumie odchylenia od optymalnej podstawy, tj. od najbardziej racjonalnej liczby ludności zdolnej do pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Obliczeń dokonano na podstawie określonych założeń i normatywów dla 6 rolniczych okręgów społeczno-ekonomicznych, w nich zaś dla 10 względnie 11 wielkości gospodarstw. Obliczenia nadwyżek i niedoborów zawodowo czynnej ludności rolniczej zostały wykonane za lata 1957 i 1960, wychodząc z założenia, iż daje to przesłanki do wnioskowania o zmienności nadwyżek i niedoborów oraz o odpływie ludności rolniczej do zawodów pozarolniczych jak też o jej migracji ze wsi do miast.

NEUBAUER L. W., WALKER H. B.: **Farm Building Desing** (Zarys budownictwa wiejskiego). Englewood Cliffs N. Y. 1961, Prentice Hall, s. 611.

Obszerny podręcznik oparty na materiałach Uniwersytetu Kalifornijskiego i innych uczelni podaje w części I wskazówki praktyczne i teoretyczne dotyczące usytuowania, zaplanowania, rozmieszczenia i budowania farm, zarówno mieszkalnych jak i typowych budynków gospodarskich i wszelkich urządzeń. Część II zawiera wyczerpujące dane o materiałach budowlanych. Obie części są bogato ilustrowane rysunkami oraz poparte obliczeniami matematycznymi i kalkulacjami kosztów.

Organisation und Leitung sozialistischer Gartenbaubetriebe (Organizacja i kierownictwo socjalistycznymi gospodarstwami ogrodniczymi). Berlin 1960, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 128.

Praca zbiorowa, traktująca o najważniejszych zagadnieniach organizacyjnych i ekonomicznych gospodarstw ogrodniczych: socjalistycznych formach własności środków produkcji i zasadach kierownictwa, planowym rozwoju ogrodnictwa, jego perspektywicznym planowaniu, organizacji pracy, współzawodnictwie, systemie umów, zdolności produkcyjnej, dochodach globalnych w państwowych i spółdzielczych gospodarstwach ogrodniczych oraz o pracy komisji społecznych w spółdzielniach produkcyjnych.

Organizacija kormoproizvodstva po zonam SSSR (Organizacja produkcji paszowej w poszczególnych rejonach ZSRR). Moskwa 1960, Izd. Min. Siel. Choz. SSSR, s. 323.

Praca zbiorowa blisko 50 autorów, przygotowana na sesję plenarną Sekcji Paszowej Wszeczwiązkowej Akademii Nauk Rolniczych im. W. I. Lenina oraz Wszeczwiązkowego Naukowo-Badawczego Instytutu Paszowego im. Williama. Przewidziana dla szerokich kręgów czytelników spośród agronomów, zootechników, kierowników kołchozów i sowchozów oraz pracowników naukowych. Na treść skła-

dają się materiały z zakresu: bazy paszowej i środków przedsięwziętych dla polepszenia łąk i pastwisk oraz uprawy polowej pasz, ich racjonalnego wykorzystania i wartości pokarmowej, hodowli nasion roślin pastewnych, efektywności nawożenia łąk i pastwisk, nowych roślin pastewnych oraz wydajności mieszanek (wieloletnich i jednorocznych). Należy zwrócić uwagę na wszechstronne ujęcie zagadnienia tak od strony technicznej, jak też ekonomiki i organizacji produkcji, z uwzględnieniem poszczególnych rejonów kraju.

PIĄTOWSKI J. St.: **Problematyka prawna obrotu gruntami chłopskimi**. Warszawa 1960, PWN s. 183.

Praca przygotowana w Instytucie Nauk Prawnych PAN zawiera wyniki badań wpływów, jakie wywiera obowiązujące ustawodawstwo prawne w obrocie gruntami chłopskimi na strukturę rolną w Polsce. Analizując to zagadnienie autor stwierdza niedostateczność obecnych przepisów i konieczność wprowadzenia nowych ustaw w sprawach: obrotu nieruchomościami rolnymi, działów spadkowych, zniesienia współwłasności nieruchomości rolnych, uwłaszczenia gruntów nabytych nieformalnie oraz uregulowania sytuacji działek robotniczych.

Autor postuluje równocześnie powzięcie generalnej, jednolitej koncepcji regulującej i harmonizującej poszczególne ustawy, które reprezentowałyby politykę państwa oraz służyły praktycznemu rozwiązywaniu tych zagadnień w obecnym okresie, zanim uspołdzielczenie wprowadzi zupełnie inne przepisy i zasady w tej dziedzinie.

Prawo kołchoznoj sobstwiennosti (Prawo własności kołchozowej). Moskwa 1961, Gosjurizdat, s. 358.

Praca zbiorowa wykonana pod redakcją i przy udziale prof. N. D. Kazancewa podaje ogólną charakterystykę powstania, rozwoju i stopniowego zbliżenia własności kołchozowej do ogólnonarodowej, a w szczególności sposoby powstawania własności kołchozowej, podmiot, przedmiot, i treść prawa tej własności, prawny charakter zasobów, materialnej odpowiedzialności i prawnej ochrony własności kołchozowej.

Siebiestoi most produkciji i rentabilnost proizwodstwa w kołchozach (Koszty własne i rentowność produkcji w kołchozach). Moskwa 1961, Sielchozgziz, s. 296.

Opracowanie przygotowane przez kolektyw pracowników Ukraińskiego Instytutu Naukowo-Badawczego Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa pod redakcją akademika I. N. Romanienko. Podano w niej teoretycznie uzasadnioną metodykę obliczania dochodu czystego i globalnego, planowania i obliczania nakładów produkcyjnych, kalkulacji kosztów produkcji oraz struktury kosztów i sposobów ich obniżenia w poszczególnych gałęziach i rodzajach produkcji w kołchozach. Osobno omówiono zagadnienia ekonomicznej efektywności i rentowności produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz sposoby jej podniesienia. Rzecz przeznaczona dla pracowników kołchozów, aparatu partyjnego i państwowego, służby agronomicznej oraz dla kadr naukowych i nauczających.

Sistiena wiedenija sielskowo chozajstwa na Jugo-Wostokie (System rolnictwa południowo-wschodniego obszaru ZSRR). Moskwa 1960, Gos. Izdat, Sielskochoz. Litier., s. 430.

Praca zbiorowa wykonana w Naukowo-Badawczym Instytucie Południowo-Wschodniego Rolnictwa Akademii Nauk Rolniczych przy udziale filii nadwożańskiej Wszechniowskiego Naukowo-Badawczego Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Saratowskiego Instytutu Rolniczego. Zawiera ogólną charakterystykę i ocenę perspektyw rozwojowych południowo-wschodniego rolnictwa ZSRR (7 obszarów tj. 52 mln ha, w tym 27 mln ha ziem ornych i 14 mln ha pastwisk i łąk), systemów rolnictwa i hodowli zwierząt, stosowanych maszyn i środków organizacyjno-ekonomicznych.

SOBOLEW N. J.: **Chozrascziot w kołchozach** (Rozrachunek w kołchozach). Moskwa 1961, Sielchozgziz, s. 224.

Wydawnictwo zawiera wyniki uogólnienia doświadczeń, uzyskanych ze stosowania rozrachunku gospodarczego w kołchozach, w szczególności zaś metod i form organizacji, rozrachunku wewnętrznego, stosowania go w poszczególnych działach i dziedzinach gospodarki (brygadach roboczych i fermach), w ten sposób, aby służył jednocześnie jako narzędzie rachunkowości i kontroli wypełnienia poszczególnych zadań oraz jako bodziec podnoszenia poziomu pracy kołchoźników. Publikację

przeznaczono dla szerokich kręgów czytelników tak praktyków rolników, jak pracowników partyjnych i państwowych, aktywu kolchozowego oraz pracowników naukowych, wykładowców i studentów szkół rolniczych.

Socialistischeskoje priobrazowanie sielskowo choziajstwa w KRN 1949—1957 (Socialistyczna przebudowa rolnictwa w Chińskiej Republice Ludowej 1949—1957). Moskwa 1960, Izd. Wostocznoj Litier. s. 207.

Praca zbiorowa wyknana w Instytucie Badania Chin Akademii Nauk ZSRR. Celem jej jest zapoznanie czytelnika z procesem przekształcania stosunków w chińskim rolnictwie. Szczególna uwaga została zwrócona na różne formy spółdzielczości produkcyjnej, dzięki której wieś chińska odbyła drogę od gospodarstw indywidualnych, bazujących na drobnej własności chłopskiej — do socjalistycznych kolektywnych gospodarstw o społecznej własności środków produkcji oraz do gospodarstw państwowych. W zakończeniu podano na 25 stronach kilkaset pozycji bibliograficznych w językach: rosyjskim, chińskim i zachodnio-europejskich.

Technologiczni karti wirobnictwa sielskohospodarskoj produkcii w kolhospach połtawskoj oblasti (Technologiczne tabele obliczania produkcji rolnej w kolchozach okręgu Połtawskiego). Połtawa 1961, Połtaw. Obiast. Knizko-Gaz. Widaw., s. 118.

Tabele sporządzono na podstawie obliczeń dokonanych w najbardziej typowych pod względem przyrodniczo-klimatycznym i ekonomicznym kolchozach okręgu Połtawskiego w odniesieniu do produkcji roślinnej i zwierzęcej: w roślinnej w stosunku do produkcji zbożowej (kłosowej), kukurydzy uprawianej na pasze i na ziarno, buraków cukrowych i ziemniaków, słonecznika, warzyw i kompostów: w produkcji zwierzęcej w stosunku do mleka i wieprzowiny.

TOBJASZ J.: **Rolnictwo w Jugosławii**. Warszawa 1961, PWRiL s. 116.

Autor rozpoczyna swą pracę charakterystyką warunków przyrodniczych z punktu widzenia potrzeb rolnictwa jugosłowiańskiego, podaje rozmiar i charakter produkcji oraz przedstawia ważniejsze problemy ekonomiczne stojące przed rolnictwem Jugosławii.

Są one następujące: produkcja rolna pozostaje na poziomie przedwojennym, podczas gdy produkcja przemysłowa wzrosła 2,6 razy; stan ten wytworzył niekorzystne zmiany w strukturze zawodowej ludności, eksport artykułów rolnych został zmniejszony, wzrósł natomiast ich import; odczuwa się szczupłość bazy dla przemysłu rolnego oraz ograniczenie rynku zbytu. Sytuacja taka — wytworzona wskutek zniszczeń wojennych, różnego poziomu gospodarczego i kulturalnego poszczególnych republik i zmian w polityce rolnej — wymaga opanowania w jak najszybszym czasie. Służą temu celowi zarządzenia państwa zmierzające ku modernizacji rolnictwa, znacznemu zwiększeniu nakładów na inwestycje, intensyfikacji produkcji, powiększeniu udziału gospodarstw socjalistycznych w produkcji globalnej (m. in. przez zwiększenie ich powierzchni, zagospodarowanie nieużytków, melioracje, pogłębienie współpracy spółdzielni produkcyjnych z chłopami indywidualnymi), wreszcie właściwemu zorganizowaniu rynku rolnego.

WIKBERG C. E.: **Faktiska timförtjänster och avtalslöner för lantarberate** (Aktualne zarobki godzinowe robotników rolnych oraz ich przeciętny poziom). Stockholm 1960, jordbrukets utredningsinstitut. Meddelande Nr 5/60.

Autorowi przyświecają dwa cele: zbadanie względnego wzrostu godzinowych zarobków robotników rolnych na podstawie danych statystycznych i szacunku zarobków pozaumownych oraz uchwycenie ruchu płac. Podobne poprzednie badania podjęte przez Ekonomiczny Instytut Badawczy Rolnictwa były ogłoszone w Meddelande nr 7/1955 i 8/1956. Badania przeprowadzone na podstawie danych statystycznych Narodowej Rady Dobrobytu Społecznego i umów zbiorowych przy uwzględnieniu płac robotników najemnych (z wyłączeniem stosunków rodzinnych z zatrudniającym farmerem), z tym, że zasada ta jest stosowana od 1954 r. Materiał w ten sposób ujęty dotyczy lat 1954—1961, niemniej jednak pewne porównania zostały dokonane także za lata ubiegłe, to znaczy za lata 1945—1959. Zgodnie z przyjętą w Szwecji zasadą przeprowadzono analizę porównawczą pomiędzy kształtowaniem się płac robotników rolnych, a robotników przemysłowych. Od 1946 r. do 1959 r. płace nominalne robotników rolnych w Szwecji wzrosły o 77%, zaś robotników przemysłowych o 94%, biorąc jednak pod uwagę równoczesną deprecjację pieniądza i uwzględ-

dniając koszty utrzymania procenty te wynoszą odpowiednio: 68 i 75. Realny wskaźnik płac został obliczony przez podzielenie przeciętnej płacy nominalnej przez indeks cen artykułów konsumpcyjnych.

WINIEWSKA R.: **Obciążenia podatkowe gospodarstw chłopskich w Polsce w latach 1944—1955**. Warszawa 1961, PWG, s. 160.

Autorka przeprowadza próbę analizy systemu podatku gruntowego za lata 1944—1955 oraz jego efektów politycznych i gospodarczych na wsi. Uwzględnia ona mechanizm ustalania wysokości obciążeń z tytułu podatków i dostaw obowiązkowych, czynniki wpływające na ich wysokość, szczególnie zaś powiązania z sytuacją gospodarczą wsi i sytuacją rynkową. Przede wszystkim jednak autorka bada efektywność polityki podatkowej i poziom obciążeń wsi. Zebrany materiał (m. innymi dane GUS, IER, Min. Finansów oraz literatura dotychczas na ten temat wydana) zostały ujęte chronologicznie: podatek gruntowy w latach odbudowy kraju (1944—1946), w okresie planu 3-letniego (1947—1949) oraz planu 6-letniego (1950—1955).

WOJTASZEK Z.: **Typowe i przodujące gospodarstwa rolne** (na przykładzie gospodarstw północnego Mazowsza). Warszawa 1961, PWRiL, s. 188.

Pod nieco zmienionym tytułem ukazała się drukiem praca doktorska, której obszernie streszczenie było zamieszczone w nrze 5/1960 r. *Zagadnień Ekonomiki Rolnej*. Pracę poprzedza przedmowa prof. R. Manteuffla.

Woprosy ekonomiceskowo obosnowanija sistem wiedenija sielskowo chozajstwa (Problemy ekonomicznego uzasadnienia różnych systemów prowadzenia rolnictwa). Moskwa 1960, Wsies. Nauczno-Isslied. Institut Ekonom. Sielskowo Chozajstwa, s. 276.

Wyniki prac naukowo-badawczych prowadzonych przez Wszechzwiązkowy Instytut Naukowo-Badawczy Ekonomiki Rolnictwa, zawierające uogólnienia opracowań metodologicznych i doświadczeń prowadzonych przez Instytut i jego filie oraz zakłady doświadczalne, przy współpracy innych placówek naukowo-badawczych w kolchozach i sowchozach różnych stref kraju od 1957 r. Praca została wykonana i zrecenzowana kolektywnie. Zawiera ona ogólne informacje o naukowych systemach prowadzenia rolnictwa w przekroju historycznym w poszczególnych rejonach, oraz omówienie metod i podstawowych wskaźników stosowanych systemów. Zasadniczą treść publikacji stanowi szczegółowe rozwinięcie zagadnień ekonomicznego uzasadnienia stosowanych systemów oraz wszystkich związanych z tym prac agronomicznych, ekonomicznej oceny systemów hodowli ogólnej oraz hodowli bydła, trzody i innych gałęzi produkcji hodowlanej, ekonomicznej oceny stosowanych systemów maszyn i mechanizacji wszelkich robót, efektywności nakładów, różnych form organizacji i wynagradzania za pracę, skoordynowania uzupełniających gałęzi produkcji i pomocniczych gospodarstw z podstawowymi, ekonomicznego ich uzasadnienia oraz stosowania naukowych systemów prowadzenia rolnictwa. Bogaty spis literatury (150 pozycji).

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BOLKE M.: Ein vereinfachtes Verfahren zur Ermittlung des notwendigen Schlepperbesatzes für sozialistische Grossbetriebe (Wynik doświadczeń dla określenia niezbędnej obsady traktorów w socjalistycznych gospodarstwach). Deutsche Agrartechnik, Berlin 1961, nr 6, s. 275—278 oraz 258.

Autor opiera swoją metodę określenia zapotrzebowania traktorów w gospodarstwach rolnych na systemie punktowym, uwzględniającym szereg elementów decydujących przy użyciu traktorów. System ten był opracowany na podstawie obszernego materiału doświadczalnego. Swoją metodę autor przedstawia w postaci gotowych wyników punktowania, zawartych w szeregu tabel. Dla sprawdzenia użyteczności swego systemu w praktyce porównuje obliczone swoją metodą zapotrzebowania traktorów z faktyczną ich obsadą w gospodarstwach.

Nieznaczne różnice występujące przy tym porównaniu mają potwierdzić prawidłowość i użyteczność omówionego systemu punktowego przy planowaniu obsady traktorów.

DZIEWICKA M.: Wpływ wykształtowania się grupy chłopów-robotników na strukturę społeczną wsi i perspektywy jej przebudowy. Wieś Współczesna, Warszawa 1961, nr 5, s. 49—61.

Sprawą bezsporną stała się zmiana sytuacji społecznej małopolskich chłopów w wyniku przeobrażeń dokonanych w całej gospodarce narodowej i w rolnictwie okresu powojennego. Spora część ludności małopolskiej zmieniła bowiem swój charakter społeczny, stając się grupą „chłopów-robotników”. Z drugiej strony najem siły robotniczej w gospodarstwach wielkochołopskich uległ ograniczeniu.

Wieś przechodzi przez zmiany w kierunku społecznego podziału pracy i urbanizacji. W ten sposób powstają nowe warunki w procesie socjalistycznej przebudowy wsi. Następuje zmniejszenie przeludnienia agrarnego, nabiera znaczenia cennosc pracy nie tylko zarobkowej, lecz i we własnym gospodarstwie. Stąd większe zrozumienie dla wydajności pracy, likwidacja niezdrowych gospodarstw małopolskich, a za tym poprawienie struktury agrarnej.

Wzrost usług poprawia warunki organizacji pracy w samym rolnictwie, do wsi przenika miejski styl życia, z czym wiąże się otrzymywanie dochodu w większym stopniu z pracy, niż z tytułu posiadania ziemi. Autorka wypowiada pogląd, że urbanizacja wsi i socjalistyczna przebudowa wsi są ze sobą ściśle powiązane.

GORZELAK E.: W sprawie kształtowania dochodów ludności rolniczej, Wieś Współczesna, Warszawa 1961, nr 5, s. 12—23.

Do tematu wielokrotnie poruszanego w piśmiennictwie ekonomicznym i na łamach prasy codziennej autor dorzuca kilka bardzo istotnych spostrzeżeń i uwag. Wyraża pogląd, że niedostateczne rozeznanie sprawy dochodowości ludności rolniczej nie daje podstaw do wydawania o niej sądów generalnych i wyprowadzania z nich wniosków. Przestrzega przed wysuwaniem zasady równomiernego stopnia przyrostu dochodów ludności rolniczej i nierolniczej, gdyż przy niższym absolutnym poziomie dochodu na głowę w rolnictwie będzie to stanowić o pogłębieniu rozpiętości, a co za tym idzie, spowoduje zmniejszenie atrakcyjności rolnictwa. Artykuł jest ilustrowany szeregiem danych porównawczych z innymi krajami.

HENRICHS A., SAMTLEBEN W.: Zur Betriebsgrößenfrage: Die extensiven Betriebsformen (W sprawie wielkości gospodarstw: Formy ekstensywne). Mitteilungen der Deutschen Landwirtschaftsgesellschaft, Frankfurt/n. M. 1961, nr 16, s. 540—544.

Jest to kontynuacja dyskusji zapoczątkowanej w poprzednim numerze czasopisma, dotyczącej intensywnych form gospodarki. Autorzy zapowiadają podanie po obydwóch tych artykułach wniosków końcowych.

Artykuł omawia ekstensywne formy gospodarstw rolnych różnej wielkości o przewadze kierunku zbożowego i roślin pastewnych w okręgach szwabsko-bawarskim i nadreńskim. Wyprowadzono wnioski, że w dzisiejszym stanie organizacyjnym i w obecnych warunkach ekonomicznych praca rodziny składającej się z dwóch sił roboczych nie może wystarczyć w gospodarstwie o obszarze 20 ha. Rolnik musi dzielić swój dochód z najemną siłą roboczą, bądź, przy ograniczaniu się do pracy własnej rodziny, przyjmować bardziej ekstensywny kierunek produkcji. Nasuwa się więc problem, czy gospodarstwo chłopskie może konkurować z wielkotowarowym. Autorzy są zdania, że gospodarstwo chłopskie technicznie może dorównać wielkoobszarowemu, lecz uznają też, że połowa istniejących gospodarstw o obszarze 2—20 ha nie potrafiłaby wznieść się na ten poziom.

HRUBEŠ A., KADLEC V.: Využití lineárního programování k určení optimálních výrobních plánů i socialistické zemědělské velkovýroby (Wykorzystanie programowania liniowego dla określenia optymalnych planów produkcyjnych w socjalistycznych większych gospodarstwach). *Zemědělska Ekonomika*, Praha 1961, nr 4, str. 283—308, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Artykuł przedstawia przykład zastosowania programowania liniowego w rolnictwie, przyjmując określone kryteria optymalizacji produkcji globalnej i towarowej oraz dochodowości przy wprowadzeniu szeregu warunków ograniczających. Na tej podstawie przy stosowaniu metody simplex ustala się rozwiązanie optymalne. W przytoczonym przykładzie zmiana obszaru poszczególnych upraw, która dokonana była na czwartej części areału uprawnego, zwiększała produkcję towarową o 16%, zaś dochód o 25%.

Autorzy stwierdzają, że stosowanie tych metod w praktyce może oddać duże usługi przy opracowaniu i analizie planów gospodarczych.

JANOTA D., MATEJOV J.: Problémy zavádzania dlhodobých normatívov na štátnich majetkách (Problemy wprowadzania długookresowych normatywów w państwowych gospodarstwach rolnych). *Zemědělska Ekonomika*, Praha 1961, nr 4, str. 331—348, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Zainteresowanie materialne wynikami produkcji stanowi decydujący moment w powiększaniu jej efektywności. Niezbędne jest przeto wprowadzenie kompleksowego systemu czynników stymulujących to zainteresowanie w formie określonych normatywów.

Pod nazwą „normatyw” rozumie się proporcje między wzrostem podstawowych wskaźników planu zatrudnienia, a innymi działaniami planu finansowo-gospodarczego w jego składowych elementach. Na tym oparty ma być podstawowy system płac i system premiowania. Autorzy przedstawiają kilka rodzajów kombinacji tych systemów pod kątem ich maksymalnej efektywności.

JAWETZ M. B.: Towards a Theory of Feeding Dairy Cows (W sprawie teorii żywienia krów mlecznych). *Journal of Agricultural Economics Reading* 1961, nr 3, s. 280—307.

Normy żywienia krów opracowane przez Kellnera nie są odpowiednie przy żywieniu krów o wysokiej wydajności mlecznej. Autor przedstawia swoją metodę żywienia krów opartą na zasadzie statystycznego określenia zależności wydajności mleka od norm paszy o różnych składnikach jednostek skrobiowych i białkowych.

Na podstawie analizy statystycznej mleczności krów rasy Shorthorn i Fryzyskiej oblicza współczynniki, określające zwiększenie dawek pasz przy różnych poziomach wydajności.

W końcu artykułu zamieszczona dyskusja na omawiany temat, w której brało udział dziewięć osób. Niektóre wypowiedzi w tej dyskusji były krytyczne do metody podanej przez autora.

KOPEĆ B.: Urządzanie gospodarstw wielkorolnych z rozwiniętą specjalizacją. *Nowe Rolnictwo*, Warszawa 1961, nr 10, s. 18—22.

Tematem artykułu jest opis urządzania gospodarstwa RZD Magnice, powiatu wrocławskiego o obszarze około 500 ha. Autor podaje kilka wariantów tego projektu, stanowiących właściwie kolejne fazy rozwoju specjalizacji. Ma to ułatwić bardziej

elastyczne przechodzenie do specjalizacji w związku z istnieniem czynników zmiennych, trudnych do przewidzenia. Przy organizacji gospodarstwa w każdej fazie powinna być zachowana zasada równowagi ekonomicznej, w szczególności w bilansie pracy, bilansie paszowym oraz w zabezpieczeniu żyzności ziemi.

KRUSZCZYŃSKI S.: O dynamicznym stosunku nakładów do przychodów z ziemi. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Warszawa—Poznań, 1961, kw. I, s. 233—253.

W rozprawie tej omówione są teoretyczne podstawy tzw. „prawa malejącego przychodu z ziemi” w interpretacji różnych ekonomistów marksistowskich i burżuazyjnych. Autor wyraża pogląd, że abstrakcyjna analiza czynników decydujących o stosunku dynamicznych (zwiększających się) nakładów do przychodów w rolnictwie może być niezbędna tylko jako podstawowy etap wstępnego badania naukowego. Prawdziwość jednak wniosków wyprowadzonych z tej analizy można udowodnić jedynie przez ich weryfikację z materiałem statystycznym. Materiał umożliwiający taką weryfikację w odniesieniu do różnych czasów i krajów jest zbyt szczupły. Autor skłania się do poglądu, że na drodze statystycznej prawo malejącego przychodu z ziemi w interpretacji podanej przez jego twórców nie znalazłoby swego potwierdzenia.

MEINHOLD K.: Betriebs- und arbeitswirtschaftliche Probleme im Getreideanbau (Problemy organizacji gospodarstwa oraz efektywności ekonomicznej pracy przy uprawie zbóż). *Landtechnik*, München 1961, nr 10, s. 323—326.

O rozmiarze upraw zbóż decydują przede wszystkim czynniki ekonomiczne. Niezbędne jest przeto dla każdego rodzaju uprawy określić rozmiar przewidywanej powierzchni uprawnej przed ustaleniem rodzaju i zasad organizacji pracy. Wybór rodzaju pracy dla każdego gospodarstwa przy danym stosunku kosztów robocizny i kosztów mechanizacji zależy od całokształtu warunków organizacji pracy w gospodarstwie.

Z tych względów efektywność ekonomiczna stosowania różnego rodzaju pracy przy poszczególnych uprawach może być ustalona tylko na tle badania kosztów pracy w całym gospodarstwie.

Autor daje porównanie szczytowego zapotrzebowania robocizny w trzech gospodarstwach, o jednakowym obszarze 20 ha, przy uprawie różnych roślin z możliwościami zastępowania pracy ręcznej różnym stopniem umaszynowania.

MIEKUS K.: Niektóre nowe zagadnienia wydajności pracy w gospodarce rolniczej. *Postępy Nauk Rolniczych*, Warszawa 1961, s. 41—58.

Wydajność pracy w jej wysokości bezwzględnej jest większa w krajach o zmechanizowanym rolnictwie, w których na jedną osobę zatrudnioną w rolnictwie przypada duży obszar użytków rolnych. Poziom tej wydajności zależy głównie od składu organicznego pracy, tj. od stosunku pracy uprzedmiotowionej do żywej. Zwiększenie wydajności pracy następuje znacznie wolniej, niż przyrost środków produkcji, w szczególności środków technicznych. Poziom wydajności pracy autor rozpatruje głównie pod względem ekonomicznym, analizując m. in. wielkość produktu czystego na jednostkę powierzchni i na jednego zatrudnionego. Podkreśla znaczenie czynników psychologicznych, socjologicznych i organizacyjnych, jakie w zagadnieniu wydajności pracy odgrywają dużą rolę.

PASKO A.: Spółdzielnie produkcyjne na tle wyników podziału dochodu na rok 1960. *Nowe Drogi*, Warszawa 1961, nr 6, s. 83—91.

Analiza ta obejmuje 1668 spółdzielni. W liczbie tej 949 spółdzielni prowadzi zespołową gospodarkę zarówno w produkcji zwierzęcej jak i roślinnej, 612 tylko w produkcji roślinnej, 107 gospodarzy na gruntach Państwowego Funduszu Ziemi. Wszystkie te spółdzielnie zrzeszają 22400 rodzin, z których trzecia część stanowią chłopci bezrolni. Ogólny areal tych spółdzielni wynosi 228 tys. ha, przeciętnie na spółdzielnię wypada 13,4 rodzin i 128,5 ha, co wynosi na rodzinę około 10 ha. Artykuł podaje szereg informacji odnośnie struktury zasiewów, plonów, produkcji ubocznej, rozwoju hodowli, mechanizacji, produkcji towarowej, inwestycji oraz dochodów. Dochód podzielną w przeliczeniu na 1 rodzinę wynosił w roku 1960 17,7 tys. zł. Ponadto rodzina otrzymuje dochód z działki przyzagrodowej, który autor określa na 30—50% dochodu z gospodarki spółdzielczej.

PSZCZÓLKOWSKI E.: **Rola państwowych gospodarstw rolnych w rozwoju rolnictwa**. Nowe Drogi, Warszawa 1961, nr 4, s. 17—27

Artykuł daje syntetyczny przegląd osiągnięć państwowych gospodarstw rolnych za ostatnie lata. Omawia wyniki finansowe PGR, które w roku 1960/61 wykazują zysk ok. 300 mln zł. Uzyskanie tego było możliwe dzięki zwiększeniu produkcji zarówno roślinnej, jak i zwierzęcej. Autor omawia też podstawowe zagadnienia organizacyjne PGR, jak tworzenie optymalnych pod względem wielkości i warunków zarządzania jednostek administracyjnych, specjalizację gospodarstw i ich kooperację. Poza tym omawia zagadnienia podnoszenia kwalifikacji kadry kierowniczej, gdzie pomimo osiągnięcia dużych postępów w ostatnich pięciu latach jest jeszcze dużo do zrobienia.

REY K.: **Zastosowanie funkcji produkcji do badania ekonomiki indywidualnych gospodarstw chłopskich**. Studia ekonomiczne Zakładu Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa 1961, nr 5, s. 7—70, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Praca omawia analizę funkcji produkcji w gospodarstwach chłopskich prowadzących rachunkowość dla Instytutu Ekonomiki Rolnej w rejonie środkowo-wschodnim w latach 1952/53 i 1954/55. Analiza ta objęła głównie zagadnienie maksymalizacji zysku i maksymalizacji produkcji w celu wyjaśnienia, jakie motywy są decydujące w kształtowaniu chłopskiej produkcji towarowej. Poza tym autor porusza też zagadnienie rezerw produkcyjnych gospodarstw chłopskich na glebach lepszych i gorszych w różnych grupach obszarowych.

Materiały liczbowe, które były przedmiotem analizy, nie dają możliwości takiego określenia funkcji produkcji, które mogłoby być podstawą do praktycznej działalności produkcyjnej czy planowania. Omawiana praca ma przede wszystkim charakter metodyczny.

RIEBE K.: **Die Grundsätze der Organisation des rationell mechanisierten landwirtschaftlichen Betriebes** (Podstawy organizacyjne racjonalnie zmechanizowanego gospodarstwa rolnego). Agrarwirtschaft Hanover 1961, nr 5, s. 151—157, streszczenie angielskie i francuskie.

Artykuł poświęcony jest omówieniu zależności różnych typów organizacyjnych gospodarstw rolnych od stopnia ich mechanizacji. Autor przytacza materiał statystyczny z 6 przykładowych gospodarstw różnej wielkości i o różnych kierunkach produkcyjnych.

Poza tym autor rozpatruje także na innych materiałach wpływ stopnia mechanizacji (określonej jako częściowa „T”, pełna „V” oraz wysoka „H”) w pięciu wybranych rejonach Szlezew-Holsztyn na obsadę bydła, użytkowania ziemi, koszty robocizny, wydajność pracy i dochód czysty. Na podstawie tego wyprowadza szereg wniosków odnośnie efektywności mechanizacji w gospodarstwach różnej wielkości.

SIEMIN S.: **O perspektywach rozwoju kolchozowej formy produkcji** (O perspektywach rozwoju kolchozowej formy produkcji). Woprosy Ekonomiki, Moskwa 1961, nr 5, s. 48—54.

Powszechnie są wypowiedziane poglądy o konieczności zbliżenia sowchozowej i kolchozowej form gospodarki przez wytworzenie jednej formy socjalistycznego przedsiębiorstwa rolnego. Jednakże co do zasad realizacji tego głosu są podzielone. Autor przeciwstawia się tym poglądom, które wypowiadają się za ścisłym naśladownictwem organizacji sowchozowej. Według niego kolchozowa organizacja pod niektórymi względami ma przewagę. W szczególności chodzi tu o demokratyczną formę zarządzania gospodarstwem przy zachowaniu zasady centralizacji. Jednocześnie autor przeciwstawia się koncepcji utworzenia w całym kraju jednego związku kolchozowego jako reprezentacji analogicznej do związku kooperatyw spożywczych lub przemysłowych. Rozważania te wskazują, że ostatnio w Związku Radzieckim sprawa perspektyw organizacyjnych rolnictwa weszła w nową fazę.

SOKOŁOWSKI K.: **Koncentracja i dekoncentracja w rolnictwie polskim**. Studia ekonomiczne Zakładu Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa 1961, nr 5, s. 71—122, streszczenie angielskie i rosyjskie.

Na wstępie autor daje ogólny przegląd porównawczy procesów koncentracyjnych i dekoncentracyjnych w rolnictwie różnych krajów. Następnie rozpatruje to zagadnienie głównie na tle specyfiki warunków polskich, wytworzonej nadmiarem gospodarstw karłowatych. Omawia społeczno-ekonomiczne tło produkcji tych gospo-

darstw, ich dochodowość, towarowość i spożycie, środki produkcji, zasobność w siłę roboczą, wreszcie przekształcenie znacznej części gospodarstw małorolnych w grupę społeczną chłopów-robotników.

Na tle tego obrazu podaje szereg wniosków dla polityki gospodarczej, mających na celu przeciwdziałanie rozdrobnieniu gospodarstw i poprawienie struktury agrarnej.

SCHMIDT W.: **Zu den Ursachen und der Bedeutung des grossen Aufschwungs der Genossenschaftsbewegung in der Landwirtschaft der Deutschen Demokratischen Republik** (O podstawach i znaczeniu rozwoju ruchu spółdzielczego w rolnictwie Niemieckiej Republiki Demokratycznej). Za Socialistischeskuju Sielsko-choziajstwiennuju Nauku, Praha 1961, nr 2, s. 199—222.

Artykuł polemiczny przeciwstawia rolnictwo NRD, na tle dokonującego się rozwoju spółdzielczości produkcyjnej, rolnictwu NRF. Zasluguje na uwagę szczególnie tym, że podaje zestawienie statystyczne rozwoju spółdzielni produkcyjnych różnych typów w poszczególnych latach w okresie 1952—1960 oraz omawia przebieg tego procesu w różnych fazach.

VOGEL G.: **Analysc der spezialkostenfreien Ertrage als Methode der betriebswirtschaftlichen Beratung** (Analiza przychodów po potrąceniu kosztów jako metoda doradztwa gospodarczego). Agrarwirtschaft, Hanower 1961, nr 5, s. 137—145, streszczenie angielskie i francuskie.

Autor wprowadza pojęcie „przychodów po potrąceniu kosztów” jako różnicy pomiędzy wyrażonym w pieniądzu przychodem z określonej uprawy lub działu produkcji rolnej, a sumą bezpośrednich kosztów na prowadzenie tego działu. Ma to stanowić miernik efektywności podstawowych i pomocniczych gałęzi produkcji. Metoda ta stosowana jest między innymi w rachunkowości holenderskiej. Korzyści tej metody autor upatruje w możliwości poglądowej oceny optymalizacji nakładów określonych gałęzi produkcji przy porównaniu z kosztami stałymi, w szczególności w możliwości określenia intensywności nakładów różnego rodzaju, ich substytucji oraz właściwego wykonawstwa (strony organizacyjnej). Ma to duże zastosowanie w poradnictwie gospodarczym, gdyż ułatwia wybór kierunków produkcji.

ZAJCEW W.: **Wytiesnienie mielkowo proizwodstwa krupnym w sielskom choziajstwie S. Sz. A.** (Wypieranie drobnej produkcji przez wielką w rolnictwie USA). Wiestnik Statistiki, Moskwa 1961, nr 5, s. 34—45.

Na podstawie obfitego materiału zaczerpniętego z dawnych i najnowszych źródeł statystycznych autor omawia zagadnienie koncentracji rolnictwa w USA.

Dając analizę postępu technicznego w warunkach produkcji kapitalistycznej o charakterze monopolistycznym podkreśla społeczne następstwa tego postępu i stwierdza na tym tle znaczne zmniejszenie się ilości farm rodzinnych i coraz to bardziej postępującą proletaryzację ludności rolniczej.

